

IZVOR: ME4EU – VUJOV KATUN – EVROPSKI DAN SARADNJE 2021

UNAPREĐIVANJE SARADNJE – BILTEN

Ipa programa prekogranične
saradnje Crna Gora-Albanija i Crna
Gora-Kosovo 2014-2020

Decembar 2021.

SADRŽAJ

Dvanaesto izdanje biltena donosi informacije o aktivnostima i događajima koji su sprovedeni u Ipa programima prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija i Crna Gora - Kosovo* 2014-2020.

Više informacija o programima možete pronaći u nastavku.

Ipa program prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija 2014-2020

Opšti cilj programa je promovisanje/jačanje dobrosusjedskih odnosa i socio-ekonomskog razvoja pograničnih regija, kroz valorizaciju njihovog turističkog potencijala, ekološki održiv i društveno inkluzivni ekonomski razvoj, uvažavajući njihovo zajedničko kulturno i prirodno nasljeđe.

Kliknite [ovdje](#) za više informacija.

Ipa program prekogranične saradnje Crna Gora - Kosovo 2014-2020

Opšti cilj programa je poboljšanje standarda i kvaliteta života ljudi u programskom području, kroz ekološki održiv i socijalno inkluzivni ekonomski razvoj regiona, uz poštovanje zajedničke kulturne i prirodne baštine.

Kliknite [ovdje](#) za više informacija.

- »»» Evropski dan saradnje 2021 2
- »»» Vijesti iz projekata finansiranih u okviru Prvog poziva Ipa Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija..... 3
- »»» Vijesti iz projekata finansiranih u okviru Prvog poziva Ipa Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo.....4
- »»» Vijesti iz projekata finansiranih u okviru Drugog poziva Ipa Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija 5
- »»» Vijesti iz projekata finansiranih u okviru Drugog poziva Ipa Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo.....7
- »»» Organizovan tim bilding događaj za programske strukture 9

Ova publikacija je izdata uz podršku Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Zajedničkog tehničkog sekretarijata Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija i Crna Gora – Kosovo i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

*Ovakvo imenovanje ne dovodi u pitanje stavove o statusu, i u skladu je sa rezolucijom UNSCR 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o kosovskom proglašenju nezavisnosti.

Projekat finansira
Evropska unija

MNE – ALB
IPA-PROGRAM PREKOGRAIČNE SARADNJE
CRNA GORA – ALBANIJA 2014-2020

MNE – KOS
IPA-PROGRAM PREKOGRAIČNE SARADNJE
CRNA GORA – KOSOVO 2014-2020

CBC ZOOM

Evropski dan saradnje - 2021

Povodom Dana evropske saradnje, 24. septembra 2021. godine organizovan je događaj „Prezentacija rezultata i vrijednosti evropske saradnje za ambasadore država članica EU u Crnoj Gori“ tokom kojeg su predstavljeni rezultati svih projekata finansiranih u okviru oba programa u ovom regionu.

Dan evropske saradnje organizovan je u vidu posjete Vujovom katunu, koji je unaprijeđen kroz projekat *Ruralni turizam za ekonomski razvoj pograničnog regiona*, a koji je realizovan u okviru prethodne IPA perspektive Crna Gora – Kosovo, kao i lagane pješačke ture planinskim stazama na Čakoru. Događaju su prisustvovali predstavnici Kancelarije za evropske integracije, Delegacije EU u Crnoj Gori, ambasada zemalja EU i zemalja učesnica programa, ZTS-a, Operativne strukture Kosova, kao i korisnici projekata i predstavnici organizacija koje realizuju projekte u ovoj oblasti.

Cilj događaja bio je da se promovišu projekti koji se sprovode i realizuju u okviru IPA programa prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija i Crna Gora - Kosovo sa fokusom na teritoriji opština Berane, Plav, Petnjica i Gusinje. Događaj je bio i prilika da se razgovara o rezultatima koje su zemlje postigle kroz programe prekogranične i transnacionalne saradnje.

Glavna pregovaračica i nacionalna IPA kordinatorka, **Zorka Kordić** se tokom posjete Vujovom katunu na Čakoru obratila učesnicima događaja i zahvalila im se što su se pridružili obilježavanju Dana evropske saradnje, te je istakla da Vujov katun svjedoči da su rezultati evropske teritorijalne saradnje opipljivi u ruralnim područjima, odnosno da programi prekogranične saradnje otvaraju mogućnosti potpune valorizacije potencijala prirodnog naslijeđa.

Na Čakoru, **Jelena Krivčević** iz Regionalne razvojne agencije za Bjelasicu, Komove i Prokletije, kao korisnik projekata u oba programa, informisala je prisutne o području i o rezultatima koji su proistekli iz projekata iz Prvog poziva u okviru IPA programa prekogranične saradnje Crna Gora - Kosovo *Uklete planine – izvrsna vanjska destinacija* i *Razvoj ekoturizma na Balkanskim Alpima*, koji su kroz sinergiju kreirali turističku ponudu i rutu "Uklete planine".

Vijesti iz projekata finansiranih u okviru Prvog poziva Ipa Programa prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija

Nastavlja se proizvodnja malina

Porodica Ramdedović, kao krajnji korisnici projekta *Mladi Crnogorci i Albanci u zasadima malina*, uživaju u plodovima svog rada i usjeva maline koji su obezbijeđeni kroz projekat. U nedavnom TV intervjuu **Samir Ramdedović** kaže da su značajnu podršku dobili kroz obezbijeđene usjeve i opreme ali i kroz mentorski proces. On je dodao da je veoma zadovoljan plodovima ove godine i naveo da je uspio da 2021. godine plasira na tržište maline po cijeni od 3,30 eura po kilogramu.

Video možete pogledati [ovdje](#).

Završna konferencija projekta Proširenje saradnje

Polimski muzej je bio domaćin završne konferencije projekta *Proširenje saradnje – od hrišćanskih starina do unapređenja turizma* koja je održana 9. decembra 2021. godine. Cilj ovog projekta bio je da doprinese razvoju turizma kroz zajedničku valorizaciju i promociju arheološkog kulturnog naslijeđa prekograničnog područja Crne Gore i Albanije.

Direktorica Polimskog muzeja **Violeta Folić** kazala je da su rezultati do kojih se došlo veći od očekivanih. Istakla je da je riječ o izuzetnom lokalitetu, i da je u Beranama otkrivena bazilika sa polukružnom apsidadom, kao i pomoćni objekti i dva bedemska zida. Takođe, zahvalila se **Konstantinu Dojčiću** iz Eparhije budimljansko – nikšićke, albanskim partnerima, mještanima sela Ržanica i Opštini Berane na izvršnoj saradnji tokom projekta.

Potpredsjednik Opštine Berane, **Darko Stojanović** zahvalio se projektnim partnerima na uspješno okončanom evropskom projektu. Istakao je i da je saradnja sa albanskim partnerima na izuzetno visokom nivou i da očekuje da će se u narednom periodu ta saradnja proširiti na korist svih građana i na korist kulture.

Konstantin Dojčić istakao je važnost prekogranične saradnje, navodeći da je ovo četvrti projekat koji realizuje Eparhija budimljansko-nikšićka. Ukazao je i na dobru saradnju sa Polimskim muzejem, kao i na izvanredne rezultate projekta.

Gospođa **Holta Koči**, iz organizacije Albania Community Assist, zahvalila se kolegama iz Polimskog muzeja na gostoprimstvu i saradnji, te istakla da je tokom rada na ovom projektu bilo mnogo izazova i problema, ali da je zajednička saradnja pomogla da se projektne aktivnosti uspješno završe. Dodala je i da će se saradnja između partnera nastaviti i da se nada da će razviti više programa studentske razmjene. Na kraju, kao najbolji rezultat ovog projekta istakla je uspostavljeno prijateljstvo.

Učesnicima se obratio i **Predrag Lutovac**, arheolog u Polimskom muzeju. On je istakao da je Polimski muzej prvo snimio sve arheološke lokalitete, a kasnije ih, na osnovu njihovog sadržaja, ciljano birao kako bi dopunio zbirke muzeja. Izjavio je i da je ovo dugotrajna i uspješna saradnja koja se neće prekinuti, već će se vremenom nastavljati kroz različite aktivnosti, uz želju da se nastavi sa odlascima u skadarsku regiju i da albanski prijatelji i partneri češće dolaze u Crnu Goru.

Tokom projekta, dva glavna arheološka nalazišta u Crnoj Gori i Albaniji, Tumbarice kastrum nadomak Berana i Hrišćanska bazilika Hoti u Kastratu, su iskopana, konzervirana, zaštićena, promovisana, opremljena signalizacijom i sadržajima, a takođe i integrisana u lokalnu turističku ponudu.

Pored toga, kako bi se predstavili rezultati projekta u Hotima – Malsi e Male, 28. oktobra 2021. godine, održana je pres konferencija sa ciljem povećanja prekogranične saradnje po pitanju hrišćanskih antikviteta i u cilju proširenja turizma. Lokaciju koja je dio projekta *Proširenje saradnje – od hrišćanskih starina do unapređenja turizma* posjetili su studenti arheologije iz Crne Gore i Albanije.

Projektni rezultati su predstavljeni od strane Konstantina Dojića iz Eparhije budimljansko – nikšičke, Ormira Ščarija, predstavnika albanskih partnera, i potpredsjednika Opštine Malsi e Male, Sutki Ndreca.

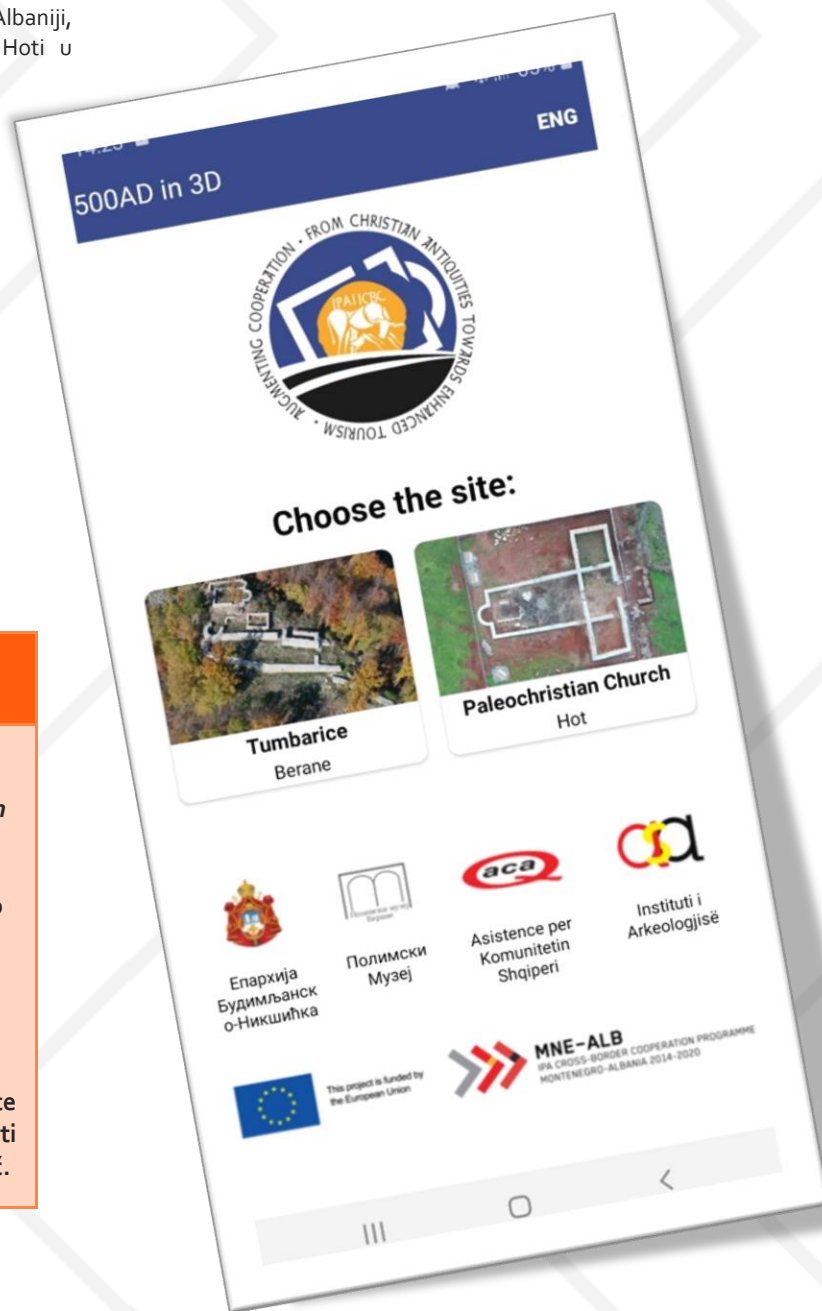
Video možete pogledati [ovdje](#).

Hot, Malësi e Madhe : Konferencë për Shtyp : " Rritja e Bashkëpunimit aktivitetet e krishtera në funksion të zhvillimit të turizmit! "

BRZE ČINJENICE - 500 godina u 3D prikazu

Kao finalni rezultat projekta *Proširenje saradnje – od hrišćanskih starina do unapređenja turizma* izrađena je Android aplikacija preko koje je moguće vidjeti kako je utvrđenje izgledalo u periodu 500. godine nove ere u trodimenzionalnom prikazu. Aplikaciju možete preuzeti [ovdje](#) i upotrebiti je na lokalitetu kao vodič.

Vijesti iz projekata finansiranih u okviru Prvog poziva Ipa Programa prekogranične saradnje Crna Gora - Kosovo

Eko i aktivni turizam

Projekat *Ravoj eko-turizma na Balkanskim Alpima* je okončao svoje aktivnosti održavanjem finalne konferencije u Podgorici tokom koje su predstavljeni postignuti rezultati u okviru projekta. Projekat je rezultirao unapređenjem infrastrukture za aktivni turizam i povećanjem bezbjednosti turista, kao i kreiranjem i promocijom nove prekogranične turističke ponude i turističkih ruta.

Spasilački centar u dolini Grebaje je renoviran, adaptiran i opremljen tehničkom i medicinskom opremom, kao i sistemom za radio komunikaciju i dronom sa termalnom kamerom. Pored toga, gorskim

spasiocima su omogućene zimske i ljetnje spasilačke obuke. Jedan od projektnih rezultata koji je nastao nakon završetka projekta je uspostavljanje Gorske spasilačke službe Kosova.

Novi turistički paket "Iskustvo Prokletija" - "Vodič kako provesti 7, 4 ili 1 dan na Prokletijama" promovisan je tokom čitavog projekta. Internet stranica <http://accursed-mountains.me/> (za iOS i Android aplikacije) predstavlja zajedničku inicijativu dva prekogranična projekta *Razvoj ekoturizma na Balkanskim Alpima* i *Uklete planine- izvrsna vanjska destinacija*. Osim toga, 68 km pješačkih staza je adaptirano, dodatno obezbijeđeno za posjetu turista i digitalizovano.

Digitalizovanim stazama možete pristupiti [ovdje](#).

BRZE ČINJENICE – Turistički paket *Iskustvo Prokletija*

Kako provesti 7 dana na Prokletijama:

DAN 1: Dolazak u Plav, Posjeta Kuli Redžepagića, šetnja oko Plavskog jezera, tradicionalna domaća večera u ruralnom domaćinstvu Savić.

DAN 2: Posjeta botaničkoj bašti u Velemunu, pješačenje kroz vrhove glečera Prokletija, noćenje u katunu.

DAN 3: Jutarnje pješačenje do Hridskog jezera, posjeta Ali Pašinih izvorima.

DAN 4: Dolazak u dolinu Grebaje, šetnja kroz prirodne ljepote doline.

DAN 5: Dolazak na Kosovo (preporučeno preko Hajle), posjeta Dečanskom manastiru, Ručak u kuli u Drenocu.

DAN 6: Istraživanje planina u Dečanskoj dolini.

DAN 7: Posjeta glavnim atrakcijama Peći, polazak za Đakovicu, šetnja starim gradom Đakovice.

Za više informacija kliknite [ovdje](#).

Vijesti iz projekata finansiranih u okviru Drugog poziva Ipa Programa prekogranične saradnje Crna Gora - Albanija

Herbar ljekovitog i aromatičnog bilja sa Prokletija doniran Prirodnjačkom muzeju

Predstavnici opštine Plav su 28. oktobra 2021. godine donirali herbar ljekovitog i aromatičnog bilja Prirodnjačkom muzeju Crne Gore.

Biljke koje čine ovaj herbar sakupljane su tokom sprovođenja projekta *Promovisanje održive upotrebe ljekovitih i aromatičnih biljaka za poboljšanje egzistencije i očuvanje biodiverziteta*.

Naime, ovim projektom je stanovništvo prekograničnog područja opština Tropoja i Plav obučavano o vrstama ljekovitih i aromatičnih biljaka ovog područja, načinima njihovog pravilnog i održivog sakupljanja, a kapaciteti javnih institucija su ojačani radi omogućavanja pravilnog praćenja stanja populacija medicinsko-aromatičnih vrsta na teritorijama ovih opština.

i NVO Albanski Alpi.

Herbar će se čuvati u okviru Zbirke cvjetnica i paprati, a biće i promovisan u okviru neke od narednih izložbi Prirodnjačkog muzeja Crne Gore.

Projekat *Promovisanje održive upotrebe ljekovitih i aromatičnih biljaka za poboljšanje egzistencije i očuvanje biodiverziteta* sprovode Opština Plav, Opština Tropoja, NVO Centar za demokratske integracije i razvoj

Skadarsko jezero bez hemijskog zagađenja - SOLUTION

Projekat *Skadarsko jezero bez hemijskog zagađenja – SOLUTION* sprovode Centar za ekotoksikološka ispitivanja iz Crne Gore (CETI), Univerzitet Tirana i Udruženje Zeleni Centar iz Albanije. Projekat ima za cilj da dogovori zajedničke dugoročne kooperativne aktivnosti, izvrši procjenu ekološkog rizika od hemijskog zagađenja u prekograničnom Skadarskom jezeru i odredi žarišta zagađenja.

U okviru svojih aktivnosti, projektni partneri su započeli sa istraživačkim aktivnostima na Skadarskom jezeru oktobra 2021. godine. Naime, projektni tim aktivno radi na procjeni ekološkog rizika od hemijskog zagađenja Skadarskog jezera.

BRZE ČINJENICE - Solution

Projektni tim aktivno promovira projekat i uticaj koji se planira postići. U okviru projektnih aktivnosti kreirana je internet stranica koja sadrži sve ključne informacije i kojoj se može pristupiti preko <http://solutionmne-al.eu/>.

Održan prekogranični Forum za buduću saradnju

Prekogranični Forum za buduću saradnju održan je 16. novembra 2021. godine u okviru projekta *Rad za omladinu (Work4Youth)*. Događaj je poslužio za povećanje kohezije, razmjenu, umrežavanje i stvaranje partnerskih mogućnosti između mladih preduzetnika iz regiona Podgorice, Bara, Tuzi i Skadra. Ovo je i postignuto je kroz set organizovanih događaja za umrežavanje, rad u malim grupama, povratne informacije stručnjaka praćene preporukama i sugestijama za dalje unapređenje njihovih ideja, mogućnostima podrške u svojoj oblasti kao što su krediti, crowdfunding i platforme.

Projektni partneri su istakli da je povećana i unaprijeđena interakcija među mladima i da je to dovelo do uspostavljanja novih veza za potencijalna partnerstva za razvoj njihovih poslovnih ideja, koje će uticati na socio-ekonomski razvoj prekograničnog područja.

A.C.C.E.N.T. - Pristupačnost, građanska savjest, zapošljavanje osoba sa invaliditetom, kao novi TREND

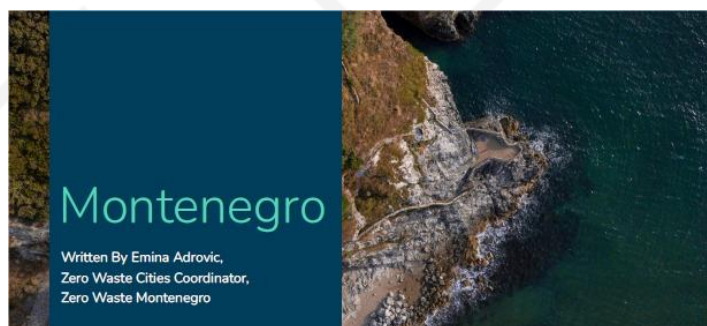
Projekat A.C.C.E.N.T. – *Pristupačnost, građanska savjest, zapošljavanje osoba sa invaliditetom, kao novi TREND* sprovode Caritas Barske nadiskupije (Crna Gora), Caritas Albanija, NVO Projekat Nada (Albanija) i Udruženje paraplegičara Bar (Crna Gora). Tokom posljednjeg kvartala 2021. godine, projektni partneri su bili aktivni u promociji projekta i objavljivanju niza poziva za zainteresovane trenere i poslodavce koji će raditi na izgradnji kapaciteta, podršci i mentorstvu OSI.

Zero waste Gusinje

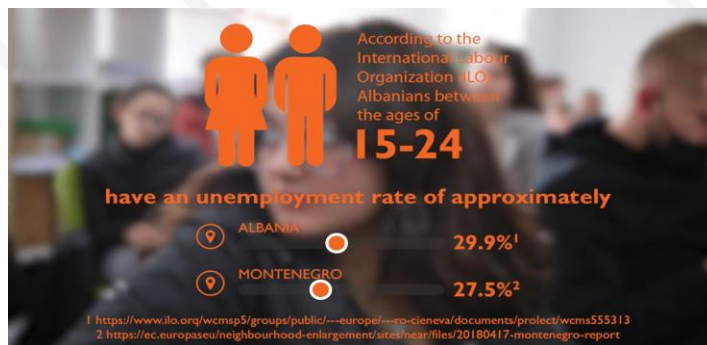
Projekat *Crna Gora i Albanija prema nultoj stopi otpada* sprovode Regionalna razvojna agencija za Bjelasicu, Komove i Prokletije, NVO Zero Waste Crna Gora i NVO Albanska fondacija za razvoj lokalnih kapaciteta. Projekat ima za cilj da stvori platformu za usmjeravanje lokalnih zajednica ka tome da postanu gradovi sa nultom stopom otpada, da ohrabri i podrži smanjenje, reciklažu i ponovnu upotrebu otpada u lokalnim zajednicama i da obezbjedi održivost prakse nulte stope otpada.

Kroz svoje aktivnosti, NVO Zero Waste Crna Gora je po prvi put predstavila i uključila informacije o Gusinju u okviru programa gradova sa nultom stopom otpada. Saznajte više o *Zero Waste Europe u izvještaju za 2021. godinu o stanju gradova sa nultom stopom otpada* ili pročitajte isječak izvještaja [ovdje](#).

Putevi ka razvoju karijere

Kroz svoje aktivnosti, tim projekta *Putevi ka razvoju karijere* uključio je mlade u različitim radionicama koje su imale za cilj podizanje kapaciteta. Naime, ideje za zapošljavanje, preduzetništvo i razmijenjena iskustva za saradnju oko ovih ideja, bile su dio spektra tema o kojima je razgovaralo 50 mladih iz stručnih škola iz Skadra i Ulcinja. Promotivni video možete pogledati [ovdje](#).

Vijesti iz projekata finansiranih u okviru Drugog poziva Ipa Programa prekogranične saradnje Crna Gora - Kosovo

Stvaranje radnih mjesta u poljoprivredi

Glavni grad Podgorica i Inicijativa za razvoj poljoprivrede Kosova (IADK) sprovode projekat *Stvaranje radnih mjesta u poljoprivredi*. Tokom posljednjeg kvartala godine, projektni partneri su podržali farmere kroz obuke, mentorstvo i grantove, dok su ujedno omogućili mladima/studentima sa Kosova stručnu praksu. Pogledajte promotivni video [ovdje](#).

U ovom periodu, u cilju olakšavanja procesa uspostavljanja kontakata i saradnje kupaca aromatičnog i ljekovitog bilja i proizvođača ovih proizvoda, IADK je pomogao korisnicima 20 projekata u procesu potpisivanja petogodišnjih ugovora za plasman proizvoda na tržište.

Štaviše, 20 studenata je imalo priliku da pohađa stručnu praksu u kompanijama koje se bave aromatičnim i ljekovitim biljem i u tom smislu unaprijede svoje stručne kapacitete i pronađu zaposlenje.

Transhumance - nova turistička ponuda Kosova i Crne Gore

Ovaj projekat sprovodi Inicijativa za razvoj poljoprivrede Kosova (IADK) u partnerstvu sa Regionalnom razvojnom agencijom za Prokletije, Bjelasicu i Komove. U okviru projekta, katuni i domaćinstva koja praktikuju "transhumance" tradiciju podržani su sa solarnim sistemima, što će uticati na razvoj seoskog turizma na planinama u prekograničnom području. Pored toga, na Kosovu, korisnici solarnog sistema su sada obučeni za pružanje najkvalitetnijih usluga turistima koji posjećuju njihove katune u planinama u okolini Peći i Istoka.

Projekat je do sada doprinio obogaćivanju turističke ponude planina u okolini opština Istok i Peć, podržavajući katunske porodice sa četiri kampa. Na planinama Istoka i Peći, posjetioci mogu da podignu svoje šatore i zapale vatru u jednom od četiri postavljena kampa, odnosno na planini Korovode, Mokna i Šošan (Opština Istok), ili na planini Milišec u Opštini Peć. Pored toga, završeno je postavljanje osam odmarališta u planinama oko opština Istok i Peć.

Takođe, ažuriran je internet portal za [Katunski turizam](#) koji pruža detaljne informacije o katunima i katunskim stazama u zonama koje su obuhvaćene projektom.

CARES 2 - prekogranične akcije u sektoru reproduktivnog zdravlja 2

Nakon uspješnog završetka projekta CARES u okviru Prvog poziva za dostavljanje prijedloga projekata, projektni partneri FORS Montenegro i ECMI Kosovo nastavljaju da pružaju podršku u cilju povećanja kvaliteta, dostupnosti i podizanja svijesti u oblasti reproduktivnog zdravlja kroz novi projekat CARES 2 – Prekogranične akcije u Sektoru reproduktivnog zdravlja 2. Projektom je predviđena nabavka medicinske opreme za bolnice i domove zdravlja, dok se nastavljaju preventivni pregledi raka dojke i grlića materice.

BRZE ČINJENICE - Preporuke za prevenciju karcinoma grlića materice

- Sa redovnim godišnjim ginekološkim pregledima treba započeti najkasnije 3 godine nakon započinjanja seksualnih odnosa.
- Uraditi makar jedanput godišnje PAPA test i kolposkopski pregled.
- Koristiti adekvatnu zaštitu pri seksualnim odnosima.
- Žena starosti između 25 i 69 godina trebalo bi da obavlja redovan ginekološki pregled najmanje jednom godišnje.

Projekat je fokusiran na mlade, pa će se 600 mladih iz programskog područja direktno upoznati sa odgovornim ponašanjem po pitanju reproduktivnog zdravlja kroz omladinske kampove. Osim toga, novim projektom je uvedena i škola za trudnice koja će biti uspostavljena kao pilot inicijativa tokom projekta, sa ciljem da obuhvati oko 2000 trudnica.

Projektne partneri obilježili su oktobar kao mjesec borbe protiv raka dojke objavljivanjem informativnih članaka o raku dojke. Kao dio promotivne kampanje objavljeni su različiti članci i organizovane emisije, dok su partneri koristili brošuru i TV spot koji su proizvedeni u okviru prethodnog CARES projekta za promociju značaja preventivnih pregleda.

BRZE ČINJENICE - Preporuke za prevenciju karcinoma dojke

- Nakon navršene 20. godine, svaka ženska osoba treba mjesečno da vrši samo-pregled dojki;
- Od 30. do 40. godine obavezan je klinički ljekarski pregled jednom godišnje;
- Po preporuci ljekara raditi i ultrazvučni pregled;
- Sa 40 i više godina obavezan je mamografski pregled jednom u dvije godine.

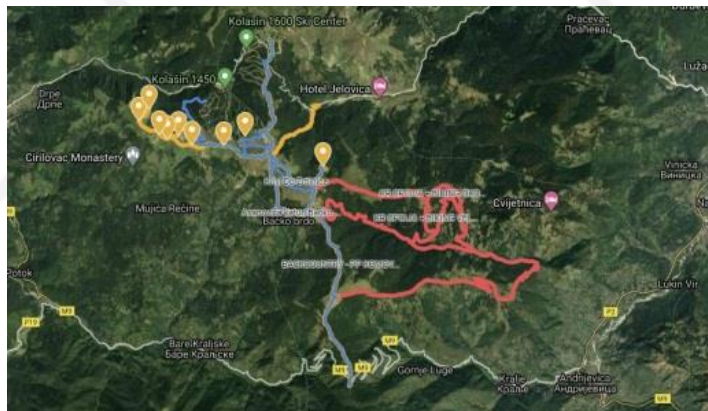
Turistički centri za bolju turističku ponudu u manje razvijenim planinskim predjelima

Opština Andrijevica u saradnji sa Opštinom Dečani i Planinarskim udruženjem "Shkelzen Haradinaj" iz Dečana sprovode projekat *Turistički „hab“ za bolju turističku ponudu u manje razvijenim planinskim predjelima* koji se fokusira na razvoj ruralnog turizma i koji će rezultirati uspostavljanjem dva turistička centra (hub) u obje zemlje, zajedno sa uspostavljanjem katunskih ruta preko kojih će se uključiti i ruralna domaćinstva u domenu pružanja turističkih usluga.

Projektne partneri su aktivno radili na adaptaciji i izgradnji planinarskih domova na planinama Krivi do (Crna Gora) i planini Beleg (Kosovo). Radovi su u toku i očekuje se da do kraja projekta dva turistička doma (po jedan u obje zemlje) budu izgrađena, opremljena i u potpunosti operativna sa upravljačkim planom.

Dodatno, projektne partneri aktivno rade na razvoju mreže staza za povezivanje dva hub-a sa drugim važnim stazama u blizini. Na crnogorskoj strani, tim je analizirao postojeće staze za planinarenje, biciklizam, krpjanje i skijanje, kao i tematske staze, i kao rezultat ovoga, razvijena su 3 prijedloga za staze: jedna za planinarenje (žuta) dužine 16,50 km, jedna za biciklizam (crvena) dužine 40 km i jedna za skijaško trčanje i krpjanje (plava) dužine 26 km.

Na strani Kosova, partneri su posjetili planine Dečana i izvršili mjerenja GPS-om za planiranje i signalizaciju pješačkih staza na svim dečanskim planinama koje su povezane sa Planinarskim domom u Belegu.

PRAXIS

Projektne konzorcijum, predvođen od strane Caritas Kosovo u saradnji sa Caritasom Crne Gore, Centrom za stručno obrazovanje i savjetovanje Gjon Nikolle Kazazi iz Đakovice i opštinom Berane, sprovode projekat *PRAXIS* koji nastoji da podstakne zapošljavanje mladih iz prekograničnih područja i očekuje se da rezultira povećanjem kapaciteta za zapošljivost i povećanjem mogućnosti zapošljavanja đaka, studenata i nezaposlene omladine.

Tokom ovog perioda, oko 500 mladih nezaposlenih učenika/studenata na Kosovu i u Crnoj Gori je prošlo kroz sesije kolektivnog karijernog vođenja, dok je 37 mentora obučeno u obje zemlje. Takođe, održano je 10 obuka na temu o mekim vještinama i pet obuka na temu o tehnikama traženja posla za preko 350 studenata i nezaposlenih mladih. Pored toga, organizovan je sajam zapošljavanja radi povezivanja institucija formalnog i neformalnog obrazovanja, poslodavaca, mladih i njihovih porodica, koji je okupio 22 kompanije i 300 pojedinaca.

Na kraju novembra 2021. godine, projektni tim *PRAXIS*, zajedno sa upravljačkim osobljem Zavoda za zapošljavanje u Đakovici i Centrom za stručno obrazovanje i savjetovanje Gjon Nikolle Kazazi iz Đakovice, su organizovali posjete za pronalaženje posla ("job discovery") u industrijskoj kompaniji "KoBa" u Đakovici, kompaniji za proizvodnju papira i gastronomiji "Eko Pak" u Klini i DOO "AULONA". Posjete su pažljivo pripremane na osnovu interesovanja tri grupe nezaposlenih mladih.

Kulturno nasljeđe - blago prekograničnog regiona

Pobratimljene opštine, Opština Peć i Opština Gusinje, zajedničkim snagama sprovode projekat *Kulturno nasljeđe – blago prekograničnog regiona*. Projekat nastoji da doprinese valorizaciji kulturnog nasljeđa regiona Prokletija kroz uspostavljanje novih kulturnih ruta i staza, kao i kroz novi turistički proizvod i ponudu u ciljanom području.

Tokom ovog perioda, projektni tim je sproveo niz aktivnosti u cilju pružanja informacija o kulturnom nasljeđu regiona, reprezentativnim vrijednostima kulturnog i prirodnog nasljeđa i procjeni potreba za vlasnike starih kuća, seoskih porodica duž kulturnih ruta i turističke organizacije.

Kroz projekat, nabavljeni su audio uređaji kojim će se, kroz pripremljeni audio sadržaj, prezentovati turistička ponuda Gusinja, a posjetioci će po sopstvenim željama i interesovanjima birati tačke na kulturnoj ruti. Uz ovo, nabavljeni su i turistički vodiči čija je svrha da vodičima na određenom turističkom lokalitetu omoguće lakši i komforniji rad, a posjetiocima potpun doživljaj i kroz audio materijal. Kroz projekat je takođe nabavljen interaktivni ekran koji će biti dostupan svim turistima koji posjećuju Gusinje, a sadržaće neophodne informacije o turističkim potencijalima opštine i postojećim uslugama. Kao ključan projektni rezultat, predviđena je izgradnja turističkog info centra preko kojeg će turistima biti omogućeno da dobiju sve potrebne informacije vezano za turističku ponudu Gusinja. Radovi su u toku, dok će objekat biti predat na upravljanje Turističkoj organizaciji Gusinja nakon završenih radova.

U cilju poboljšanja uslova na lokalitetima kulturnog nasljeđa i pružanja bolje usluge turistima, kupljeni su i audio vodiči za opštinu Peć. Štaviše, informativne table su postavljene na tri glavna ulaza u Opštinu Peć u cilju razmjene informacija u vezi sa kulturnim dobrima grada, dok su takođe postavljeni i znakovi ispred kulturnih dobara u Opštini Peć, kao i klupe za odmor.

U Peći je održana obuka o izgradnji kapaciteta i podizanju svijesti o kulturnom nasljeđu, vrijednosti, važnosti očuvanja i tumačenju kulturnog nasljeđa. Kulturni turizam, ključni akteri u turističkom lancu i vrijednosti i standardi na kulturnoj ruti, bile su tri glavne teme o kojima se razgovaralo. Pored toga, tokom ovog perioda obavljene se terenske studije u vezi sa svijetlosnim intervencijama u Etnološkom muzeju u Peći kao materijalnoj baštini. Takođe, osmišljeno je idejno rješenje budućeg info kioska za potrebe turističke organizacije u Gusinju.

Više informacija o projektnim aktivnosti možete pronaći na projektnoj [Facebook stranici](#).

Organizovan tim bilding događaj za programske strukture

Tim bilding događaj organizovan je 7. i 8. decembra 2021. godine. Cilj događaja bila je zajednička diskusija o dostignućima projekata finansiranih u okviru IPA programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija i Crna Gora – Kosovo, kao i o tehničkoj pomoći koja je pružena u okviru ova dva programa. Štaviše, organizovana je otvorena diskusija o pripremama za IPA III perspektivu i kapitalizaciju IPA programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija i Crna Gora – Kosovo. U okviru događaja, organizovana je i posjeta Muzeju kralja Nikole, Etnografskom muzeju i Umjetničkom muzeju na Cetinju.

»» Operativne strukture programa (kliknite na ikone kako bi posjetili njihovu internet stranicu)

Kancelarija za evropske integracije

Ministarstvo finansija
Direktorat za finansiranje i ugovaranje
sredstava EU pomoći

MINISTRY FOR EUROPE AND FOREIGN AFFAIRS

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government
Ministria e Pushtetit Lokal
Ministarstvo lokalne samouprave
Ministry of Local Government

**ZAJEDNIČKI TEHNIČKI SEKRETARIJAT IPA
PROGRAMA PREKOGRANIČNE SARADNJE
CRNA GORA – ALBANIJA | CRNA GORA – KOSOVO 2014–2020**

Zajednički tehnički sekretarijat – **Sjedište**
Adresa: Beogradska 17, 81 000 Podgorica, Crna Gora
Telefon: + 382 20 240 784; + 382 20 240 631;

Sanja TODOROVIĆ
Šefica Zajedničkog tehničkog sekretarijata
E-mail: sanja.todorovic@jts-mne-alb-mne-kos.org
Maja RADOVIĆ
Službenik za finansije i nabavke
E-mail: maja.radovic@jts-mne-alb-mne-kos.org
Nikola ĐONOVIĆ
Projektni službenik
E-mail: nikola.djonovic@jts-mne-alb-mne-kos.org
Almir ČAUŠEVIĆ
Projektni službenik
E-mail: almir.causevic@jts-mne-alb-mne-kos.org
Petar BELADA
Administrativni asistent
E-mail: petar.belada@jts-mne-alb-mne-kos.org

Zajednički tehnički sekretarijat – **Kancelarija Antene Skadar**
Adresa: Rruga Ndoc Çoba, br 1 Skadar, Albanija
Telefon: + 355 22 80 20 80;

Andi ÇEKAJ
Projektni službenik u Anteni
E-mail: andi.cekaj@jts-mne-alb-mne-kos.org

Zajednički tehnički sekretarijat – **Kancelarija Antene Priština**
Adresa: Ulica Tirana, ulaz D, V sprat, broj 53, (kompleks PRIME), 10 000
Priština, Kosovo

Gazmir RACI
Projektni službenik u Anteni
E-mail: gazmir.raci@jts-mne-alb-mne-kos.org

www.cbc-mne-alb.org | www.cbc-mne-kos.org

Projekat finansira
Evropska unija